

Nowe stanowisko *Carlina acaulis* (Asteraceae) na Pogórzu Rożnowskim (Karpaty Zachodnie)

Carlina acaulis L. (dziewięciśl bezłodygowy) reprezentuje podelement środkowoeuropejski, grupę gatunków o rozmieszczeniu alpijsko-środkowoeuropejskim. Jego zasięg geograficzny rozciąga się od środkowej Hiszpanii i Francji, przez południowe i środkowe Niemcy, północne Włochy, po Karpaty, Bałkany i północną Grecję (WEBB 1976). Roślina ta związana jest z murawami kserotermicznymi (klasa *Festuco-Brometea*) i bliźniczyskami (rząd *Nardetalia*).

W Polsce występuje często w Sudetach i Karpatach oraz na Wyżynie Małopolskiej, natomiast na niżej spotykany jest dość rzadko na rozproszonych stanowiskach (GRABSKI 1993; FORCIK & GOWIN 1994; ZAJĄC & ZAJĄC 2001; HERNIK & SKALSKA 2004; WITKOWSKA 2004). Należy do gatunków objętych w Polsce ochroną ścisłą (ROZPORZĄDZENIE 2014).

Na Pogórzu Rożnowskim do 2012 r. gatunek ten był podany tylko z jednego stanowiska (KORNAŚ i in. 1996). Zostało ono opisane w latach 30. XIX w. z Paleńnicy (EF95) przez HERBICHA (1834), ale nie było potwierdzone w latach 1967–1995 przez KORNASIA i in. (1996).

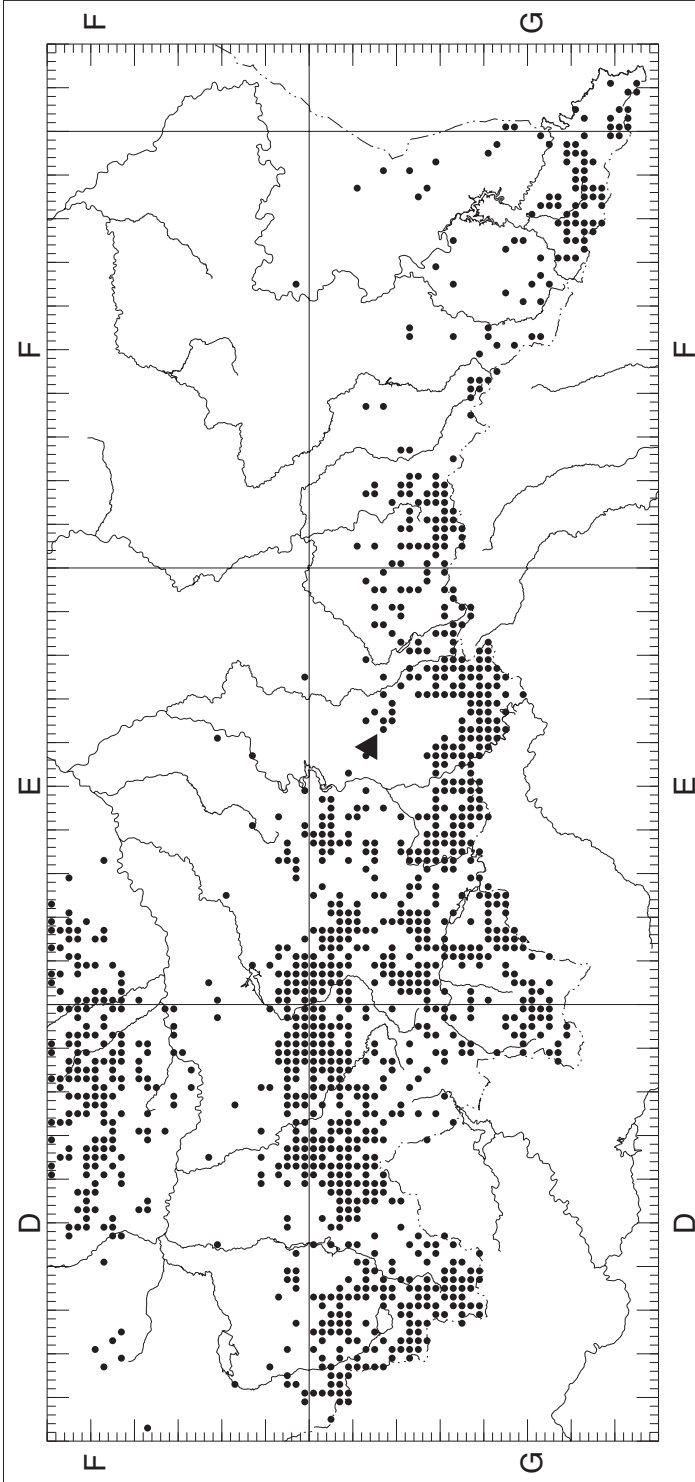
W 2013 r. stwierdzono występowanie *Carlina acaulis* w południowo-zachodniej części Pogórza Rożnowskiego. Nowe stanowisko znajdowało się w kwadracie EG1514, w miejscowości Paszyn (49°38.012'N, 20°47.266'E; Ryc. 1). Populacja liczyła 70 osobników, z czego większość posiadała w pełni wykształcone koszyczki. Dziewięciśl rósł na stoku o ekspozycji południowo-zachodniej, który był porośnięty przez krzewy *Prunus spinosa* i różne gatunki z rodzaju *Rosa*. Dziewięciślowi towarzyszyły m.in.: *Carlina vulgaris*, *Centaurea jacea*, *Eupatorium cannabinum*, *Knautia arvensis*, *Galium verum*, *G. mollugo*, *Euphorbia esula* i *Ononis arvensis*. Zagrożeniem dla istniejącej populacji jest postępujący proces zarastania zbocza przez tarniny oraz róże.

Podziękowania. Serdecznie dziękujemy Panu Profesorowi Adamowi Zającowi za udostępnienie niepublikowanego aktualnego rozmieszczenia gatunku na terenie Karpat.

Summary. New locality of *Carlina acaulis* (Asteraceae) in the Pogórze Rożnowskie foothills (Western Carpathians). A new locality of this species was found in the surroundings of Paszyn village (49°38.012'N, 20°47.266'E, ATPOL square EG1514; Fig. 1). The occurrence of this population (ca 70 individuals), discovered in 2013, was confirmed in 2014.

LITERATURA

- FORCIK B. & GOWIN D. 1994. Chronione gatunki roślin naczyniowych okolic Skrzycznego i Magurki Wiślańskiej (Beskid Śląski). – *Chrońmy Przyrodę Ojczyznę* **47**(1): 81–84.
- GRABSKI M. 1993. Stanowiska dziewięciślu bezłodygowego *Carlina acaulis* w Borowym Jarze koło Jeżowa Sudeckiego. – *Chrońmy Przyrodę Ojczyznę* **49**(1): 63.
- HERBICH F. 1834. Reise-Bericht. Botanischer Ausflug in die galizisch-karpatischen Alpen des Sandezer Kreises. – *Allgemeine Botanische Zeitung* **36**: 561–576.

Ryc. 1. Rozmieszczenie *Carlina acaulis* w Karpatach; ● – stanowiska gatunku według bazy ATPOL, ▲ – nowe stanowisko
Fig. 1. Distribution of *Carlina acaulis* in the Carpathians; ● – localities of species according to ATPOL, ▲ – new locality

- HERNIK E. & SKALSKA K. 2004. Stanowisko dziewięciśiła bezłodygowego *Carlina acaulis* i listery jajowatej *Listera ovata* w Zawierciu. – Chrońmy Przyrodę Ojczystą **60**(1): 99–100.
- KORNAŚ J., MEDWECKA-KORNAŚ A. & TOWPASZ K. 1996. Rośliny naczyniowe Pogórza Ciężkowickiego (Karpaty Zachodnie). – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne **28**: 1–170.
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014, poz. 1409).
- WEBB D. A. 1976. *Carlina* L. – W: T. G. TUTIN, V. H. HEYWOOD, N. A. BURGESS, D. M. MOORE, D. H. VALENTINE, S. M. WALTERS & D. A. WEBB (red.), *Flora Europaea* **4**, s. 208–211. Cambridge University Press, Cambridge.
- WITKOWSKA E. 2004. Stanowiska dziewięciśiła bezłodygowego *Carlina acaulis* w okolicy Żarek na Wyżynie Częstochowskiej. – Chrońmy Przyrodę Ojczystą **60**(2): 10–104.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.). 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

KRYSTIAN BUDZIK, ALINA STACHURSKA-SWAKOŃ, *Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, ul. Kopernika 27, 31-501 Kraków, Polska; e-mail: krystian.budzik@uj.edu.pl*

Przyjęto do druku: 13.10.2016 r.

Nowe stanowisko *Oxycoccus microcarpus* (Ericaceae) w Polsce

Oxycoccus microcarpus Turcz. ex Rupr. (żurawina drobnoowocowa) to jeden z dwóch występujących dziko w Polsce gatunków z rodzaju *Oxycoccus* Hill. Gatunek ten wyodrębniony został z poliploidalnego gatunku *O. palustris* Pers. i jest diplontem ($2n = 24$) (SUDA & LYSÁK 2001). Przez niektórych badaczy jest traktowany jako podgatunek zbiorczego gatunku *O. palustris*, tj. *O. palustris* Pers. subsp. *microcarpus* (Turcz. ex Rupr.) Schahl (HEGI 1975; DOSTÁL 1989). W pracach systematycznych szczególnie botaników badających florę Europy środkowej i wschodniej, *O. microcarpus* traktowany jest jako odrębny gatunek (GUGNACKA-FIEDOR 1986; ROTHMALER 1994; SUDA & LYSÁK 2001).

Oxycoccus microcarpus jest przedstawicielem arktyczno-borealnych reliktywów glacialnych o zasięgu cyrkumborealnym (PAWŁOWSKA 1977).

Ze względu na problemy taksonomiczne, rozmieszczenie omawianego gatunku w Polsce nie zostało uwzględnione w „Atlasie rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce” (ZAJĄC & ZAJĄC 2001). *Oxycoccus microcarpus* różni się od *O. palustris* m.in. drobnymi, ostro zakończonymi liśćmi (tępe u *O. palustris*) oraz owalnymi owocami na nagich szypułkach (u *O. palustris* owoce są kuliste i umieszczone na owłosionych szypułkach; Ryc. 1).

Do tej pory stanowiska żurawiny drobnowocowej znane były z Pomorza i Kujaw (CZUBIŃSKI 1950; KĘPCZYŃSKI 1959; GUGNACKA-FIEDOR 1986; DOMBROWICZ i in. 2013), Suwalszczyzny (PAWLIKOWSKI i in. 2009), Pojezierza Warmińsko-Mazurskiego (DYNOWSKI i in. 2012), Dolnego Śląska (KĘPCZYŃSKI 1959; SULICH & JAKUBOWSKI 2014) oraz z niektórych rejonów Karpat (Kotliny Orawsko-Nowotarskiej, Tatr i Bieszczad)